

INFORMACE O CHARTE 77
ročník dvanactý (1989) - č. 9
uzávěrka dne 28.4.1989

Dokumenty Charty 77	29	89	Všem lidem dobré vůle doma i v zahraničí!
30	89	Stanislav Devátý propuštěn z vazby	
31	89	Dopis společnosti Memorial	
32	89	Vzpomínka na Pavla Wonku	
33	89	Dopis sjezdu radikální strany v Budapešti	
34	89	K 1. máji 1989	
35	89	K prvnímu výročí úmrtí Jaromíra Šavrda	
Dopis Chartě 77 z Budapešti			6
Telegram Charty 77 do Gruzie			7
Telegram Charty 77 do Lvova			7
Sdělení VONS č. 986 (Represe proti manifestaci z 11.4.1989)			8
987 (Stanislav Devátý propuštěn z vazby)			8
988 (Hl. ličení v tr. věci proti St. Pitašovi)			8
989 (Zasedání odvol. soudu v tr. v. proti I. Jiroušové a J. Tichému)			8
990 (Zasedání odvol. soudu v tr. v. proti D. Skálovi)			9
991 (Odsouzení manželů Zákových)			9
992 (Vec Martina Pelouše postoupena národnímu výboru)			9
993 (Přestupkové řízení proti S. Pencovi)			9
994 (Přestupkové řízení proti Aleši Valentovi)			10
995 (Trestní stíhání Františka Melichara)			10
Závěrečná řeč Ivana Jirouše			10
Základní prohlášení Výboru na obranu Františka Stárka			11
Poděkování Stanislava Devátého			12
Dopis Petrušky Justrové Stanislavu Devátemu			12
VIA londýnskému informačnímu fóru KBSE			15
V samizdatu nově vyšlo...			16
Krátke zprávy			
K situaci polit.vezňů M. Šrámk, J. Fajmona, J. Petřové, O. Veverské, P. Hauptmanna, P. Cibulký a F. Stárka			17
Stanislav Devátý na svobodě			18
Setkání z akce nezávislých skupin			18
Petr Uhl versus Rudé právo			19
Z činnosti ČSHV			19
K výročí P. Wonky a J. Šavrda			20
DI, ČD a MKJL k 1. máji			20

Informace o Chartě 77 vydává nezávislá redakční skupina signatářů Charty 77
Heiman Chýrová, Podolí 2762, 276 01 Mělník
Pavla Palousová, Na Kampě 8, 118 00 Praha 1
Petr Uhl, Anglická 3, 120 00 Praha 2

Informace o Chartě 77 vycházejí jednou za 14 dní. Jsou periodickou tiskovinou, nezávislou jen na státní moci, tak i na Chartě 77. Uzce spolupracují s mluvčími Charthy 77 a zverejňují v plném rozsahu všechny dokumenty Charthy 77 jakož i všechna sdělení VONS. Náklady na výrobu a distribuci jsou hrazeny z dobrovolných příspěvků z domova i ciziny. Signatářům s aktivním stoupencem Charthy 77 v Československu se Infoch poskytuje podle technických možností, a to zdarma. V případě výroby a distribuce Infochu, které jsou nezávislé na naší redakci, jsou náklady na jeden výtisk i s poštovním 10 Kčs.

Přetiskování či jiné přebírání textů zveřejněných Infochem je možné jen s uvedením pramene. Bez uvedení pramene je možno přebírat dokumenty Charty 77, sdělení VONS, patice, otevřené dopisy, fejetony, jakož i texty, z jejichž charakteru či uvedení je zřejmé, že nebyly psány pro Infoch.

Charta 77|29|89 Všem lidem dobré vůle doma i v zahraničí! V Praze 8.dubna 1989

Zivot našeho přítele, signatáře a loňského mluvčího Charty 77 Stanislava Devátého je vážně ohrožen. Jako mluvčí Charty 77 přispěl Stanislav Devátý k získání většího vlivu naší otčanské iniciativy ve společnosti, stál u zrodu Společenství přátele USA a Iniciativy sociální obrany, působí ve Výboru nespravedlivě stíhaných a v Polsko-čs.solidaritě. Za to vše ho moc uvěznila. Stanislav Devátý byl obviněn z poburování, když využil svého zákonného práva obracet se na státní orgány.

Jeho život je ohrožen proto, že se Stanislav Devátý rozhodl na absurdní právní stav, v němž se nachází naše společnost, reagovat odmítnutím přijímat ve vězení potravu. To, že se k neomezené hladovce v případě svého zatčení odhodlá, bylo Státní bezpečnosti dobře známo. Snad proto mu v Gottwaldově už dříve vyhrojovali, že skončí jako Pavel Wonka. Protestní hladovku zahájil 16.března t.r. v den svého zadržení, aby zdůraznil nesouhlas s nespravedlivou a nezákonnou pezekucí.

My, kteří známe odvahu, zásadovost a poctivost našeho přítele a kteří víme, že se inspiroval učením a životem Mahátmy Gándhiho, jsme si vědomi toho, že je to sebeobětování. Smrt Stanislava Devátého by pro nás všechny byla nenahraditelnou lidskou ztrátou. Nemůžeme se smířit s tím, že by měl člověk odejít ze života nepřirozeně a předčasně. Záchranu života Stanislava Devátého spatřujeme v okamžitém propuštění z vazby a v zastavení jeho trestního stíhání.

Obracíme se proto na Vás všechny s prosbou o pomoc. Pomozte všemi nenásilnými způsoby, kterými je možno vyjádřit protest proti jeho nesmyslnému věznění a kterými lze požadovat jeho propuštění. Apelujte na ty, kteří mají moc, aby dali na hlas svého svědomí. A pokud je nemají, připomeňme jim jejich odpovědnost, k níž mohou být voláni.

Přátelé, sedmatřicetiletý Stanislav Devátý drží již 24. den ve vězení hladovku. Zachraňme Stanislava Devátého!

Tomáš Hradílek
mluvčí Charty 77

Dana Němcová
mluvčí Charty 77

Sáša Vondrá
mluvčí Charty 77

Kolektiv mluvčích Charty 77: Václav Benda, Ján Čarnogurský, Jaromír Glac, Jiří Hájek, Miloš Hájek, Marie Hromádková, Bohumír Janát, Eva Kantůrková, Marie Kaplanová, Ivan Lamper, Ladislav Lis, Jan Litomiský, Anna Marvanová, Martin Palcůš, Radim Palouš, Bedřich Placák, Petr Placák, Miloš Rejchrt, Jan Ruml, Jana Sternová, Jaroslav Šabata, Anna Šabatová, Libuše Šilhánová, Jan Štern, Petr Uhl, Jan Urban.
[Členové kolektivu mluvčích Charty 77 Stanislav Devátý, Václav Havel a František Stárek jsou t.č. ve vězení.]

Na vědomí: vláda ČSSR, Mezinárodní bělsinská federace, Výbor čs.veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci

*

Charta 77|30|89 Stanislav Devátý propuštěn z vazby Praha 15.dubna 1989

Dne 26.března 1989 byl ustaven Výbor na obranu Stanislava Devátého, který v průběhu dalšího měsíce uskutečnil a připravil řadu akcí na jeho záchranu. Charty 77 se dokumentem č.29|89 z 8.4.1989 obrátila na veškerou veřejnost u nás i v zahraničí s žádostí o účinnou pomoc pro Stanislava Devátého, který od svého zadržení dne 16.března 1989 držel protestní hladovku.

Dne 14.dubna 1989, tedy třicátý den hladovky, byl Stanislav Devátý propuštěn z vězeňské nemocnice v Praze na Pankráci na základě rozhodnutí krájského prokurátora v Brně se zdůvodněním, že pominuly vazební důvody. Stanislav Devátý je nadále trestně stíhan na svobodě a v současné době je hospitalizován v okresní nemocnici v Gottwaldově.

Děkujeme všem přátelům doma i v cizině, kteří projevy účasti, solidarity a pomoci přispěli k včasněmu a šťastnějšímu v obratu v osudu našeho přítele Stanislava Devátého, jehož důsledné statečnosti si hluboce vážíme. Vítáme také rozhodnutí, odpovědných činitelů o propuštění Stanislava Devátého z vazby a doufáme, že tento projev zdravého rozumu nezůstane ojedinělý.

Tomáš Hradílek
mluvčí Charty 77

Dana Němcová
mluvčí Charty 77

Sáša Vondrá
mluvčí Charty 77

Ing.Petr Bartoš za Výbor na obranu Stanislava Devátého

Na vědomí Výboru čs.veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci

*

Memorial, Moskva

Vážení přátelé,

s velikým zájmem sledujeme ustavení a činnost nezávislé společnosti Memorial. Vítáme ji především jako projev občanského svědomí a cti, jako snahu o nezbytné zhodnocení tragické historie stalinismu, o morální očištění sovětské společnosti od jeho hrozných projevů a následků.

Stalinismus chápeme jako složitý společenský fenomén, který zasáhl všechny oblasti života: politiku, sociální sféru, ekonomiku, kulturu a dlouhodobě přede vším morálku. Souhlasíme také s Vaším názorem, že stalinismus nebyl jen výlučně sovětským jevem, ale že jeho integrální součástí byla také expanze do jiných zemí. I my v Československu máme mnoho důvodů zkoumat příčiny a důsledky stalinismu v naší zemi, který byl jak výrazem postupné i nárazové expanze stalinismu sovětského, tak i našim vlastním domácím produktem. Stalinismus totiž v Československu měl a má své vlastní protagonisty, měl a dodnes má i své vlastní instituce.

Jsou dvě období v naší novodobé historii, která stalinismus poznala mimořádným způsobem. Především je to období od konce 40.let do druhé poloviny let padesátých, kdy - namísto proklamované vlastní čs.cesty k socialismu - ovládla stát i společnost úzká mocenská skupina, často slepě poslouchající příkazy sovětských ideologů a vládců a ovšem i z vlastní vůle likvidující veškeré své protivníky - ve straně i mimo ni. Je to období přímých autoritativních zásahů J.V. Stalina do našich poměrů, období sovětských poradců v ministerstvu vnitra a dalších státních orgánech, období represí a velkých politických procesů, inscenovaných podle sovětských vzorů. Vysledkem relativně krátkého období mezi roky 1948-1954 byly stovky popravených, desetitisíce uvězněných a bezpočet jinak postižených lidí, zničena tradiční hospodářská a společenská struktura.

Dodnes nebylo toto období zhodnoceno. Pouze v roce 1968, v krátkém období čs.obrodného procesu, byl učiněn vážně míněny pokus rehabilitovat nevinně odsouzené, který byl zároveň pokusem, jak demokratickými změnami a větší otevřeností čelit jeho možným recidivám.

Násilný vstup vojsk Varšavské smlouvy na naše území 21.srpna 1968 však tento pokus ukončil. Byl vydan zákaz zveřejnit závěrečnou zprávu tzv. Pillerovy komise, která se z pověření tehdejšího ÚV KSC zabývala represemi 50.let. Vyšetřovatelé Státní bezpečnosti, obviněni z přímo účasti na mučení a vraždách, byli brzy propuštěni na svobodu. Začalo druhé období mimořádných zásahů sovětské stalinistické politiky do čs.poměrů. Naši domácí stalinisté pod ochranou Brežněvových tanků zvedli ulavy a postarali se, aby naši společnost znova podřídili cizí i domácí kurátoře. Znovu k tomu posloužily represe, věznění, atmosféra strachu a násilí jedných vůči druhým. Znovu se vytvárel obraz nepřitele, lidé byli rozdělováni na verné, pomyslené a zaprodané. Zlo se znova organizovalo, posvěceno státní moci. Základní občanská a lidská práva opět platila jen na papíře.

Tento stav v mnohem přetrvává dodnes. Ba co víc, zdá se, že stalinismus má u nás nadále své horlivé stoupence. V červnu 1988 byl například ve městě Šumperk znovu odhalen pomník J.V. Stalina. Na budově Leninova muzea v Praze je dosud umístěn Stalinův reliéf. Stalina obhajují i mnozí důstojníci StB, kteří nás vyslychávají v kancelářích, občas vyzdobených jeho portrétry. V Praze i v dalších městech v Československu stále existují Stalinovy či Zdanovovy ulice. V létě r.1988 požádala Charta 77 o zrušení těchto názvů a o postavení pomníku obětem stalinismu. Dodnes nedostala od státních orgánů odpověď.

Nedotčena nedoknutelná zůstává úloha Klementa Gottwalda a dalších představitelů tehdejšího čs.vedení, přestože osobně rozhodovalo rozsahu represí a rozsudcích smrti. Stejně nedoknutelná zůstává úloha čs.a sovětské Bezpečnosti, prokuratury a soudnictví při organizování, plnění a zároveň zamlčování všech těchto represí. Jakákoli oprávdová kritika minulosti je v tomto ohledu nadále tabu. Stalinismus je stále součástí naší prítomnosti.

Považujeme proto jeho překonání za jeden z největších úkolů dneška. Jsme přesvědčeni, že k tomu, aby bylo možné považovat stalinismus za minulost, je třeba jeho zločiny pojmenovat a veřejně odsoudit. Současně je ovšem nezbytné vytvářet ve společnosti poměry, které by jeho recidivám zabránily. Memorial proto chápeme jako společnost, která se skrze tragiku minulosti dívá na živou rozpornou

přítomnost, i do budoucnosti. Zdroje a prvky stalinismu a neostalinismu jsou těží v našich společnostech stále přítomny, nadále omezují a mnohde se ještě snaží určovat jejich vývoj.

Proto Vám, vážení přátelé, navrhujeme spolupráci, v rámci které bychom chtěli uspořádat v Praze v listopadu 1989 společný východoevropský seminář o stalinismu. O pomoc při jeho zajištění bychom rádi požádali i Dům sovětské vědy a kultury v Praze. Prosíme, abyste se k tomuto námitku vyjádřili.

S přáním úspěchů ve Vaší zasluzné práci

Tomáš Hradilek
mluvčí Charty 77

Dana Němcová
mluvčí Charty 77

Saša Vondra
mluvčí Charty 77

Jiří Hájek, první mluvčí Charty 77

[Václav Havel, další z první trojice mluvčích Charty 77, je t.č. ve vězení]

*

Charta 77/32/89

Vzpomínka na Pavla Wonku

V Praze 20.dubna 1989

26.dubna tomu bude rok, co v královéhradecké věznici zahynul vězeň svědomí Pavel Wonka. Bylo mu 35 let. Podle pitevního protokolu byla bezprostřední příčinou smrti plicní embolie; širší souvislosti však ukazují na to, že Pavel Wonka zemřel na následky vězeňských útrap a nedostatečné lékařské péče. Krátce před smrtí byl k soudnímu jednání přivezen v pojízdném křesle, nemohl takřka mluvit, svému obhájci řekl, že brzy zemře, a vězeňský lékař přesto prohlásil, že je s to zúčastnit se jednání i být vězněn. Pavel Wonka několikrát žádal o propuštění a odložení soudních jednání i trestů, ale lidé, kteří o tom rozhodovali, nikdy nevzali dost vážně jeho zdravotní potíže a dopustili se netečnosti, nelidskosti a cynismu.

Tragédie Pavla Wonky je tragédií osamělého bojovníka. Po prarodičích byl původem Němc a už tím se v pohraničním městě dostával do jisté izolace, která v něm vypěstovala vědomí, že se může spolehnout hlavně na rodinu, staršího bratra Jiřího a matku. Svého otce nepoznal, ten zemřel, když mu byly tři měsíce.

Jako občan Pavel Wonka přicházel s mnoha myšlenkami dřív, než mohly být ve společnosti přijaty jako samozřejmé. Tak už na podzim roku 1985 protestoval proti tomu, že je ve veřejných místnostech národního výboru ve Vrchlabí portrét J.V. Stalina. A pod vlivem Gorbačovova programu přestavby a demokratizace ohlásil v roce 1986 svou kandidaturu nezávislého poslance eněmovny lidu ve volbách do národního shromázdění. Za to, co je dnes v SSSR výrazem demokratizace a nového pojetí správy společnosti, byl Pavel Wonka uvězněn.

Jako nepohodlný kritik poměrů byl Pavel Wonka odsouzen třikrát. Nejdřív za hospodářské delikty, i když dokazoval, že se jich nedopustil a že k důkazům posloužila falešná svědectví. Obrany své neviny se nevzdal ani po odsouzení. Podruhé byl se svým bratrem Jiřím zatčen po ohlášení kandidatury na nezávislého poslance a protože sama kandidatura není trestná, nejdřív proti němu vyšetřovatel shromázdoval usvědčující materiály z jeho předešlého pobytu ve výkonu trestu, a teprve když tato svědectví Pavel Wonka v trestním řízení rozbit, byl odsouzen za svá podání úřadům, zejména proti místnímu policistovi a soudu, a za svůj volební program. Soud u něj bez důkazu předpokládal antisocialistické smýšlení. Pavel Wonka trest jako nespravedlivý nepřijal. Byl týran ve vězení, byl bit při eskortách a těžce onemocněl. Nemoctný se vrátil domů a protože nedocházel na hlášení přikázaná soudem na oddělení VB, byl znova uvězněn, odsouzen a šest dnů po soudním líčení, o kterém se nedovíděla ani jeho rodina, ve věznici zemřel.

Pavel Wonka se nedostal na studia, byl vyučen řemeslu, ale jako nadšený laik se zabýval právem. V jeho pozdělosti je celá řada pozoruhodných rozborů jeho vlastních případů i zkušeností, které si přinesl z věznice, o činnosti soudní mašinérie. Názory o právním nihilismu popsal v textu napsaném před jeho posledním uvězněním a určeném výboru pro Chalčického cenou v Londýně. "Kultura národa," napsal Pavel Wonka, "není určována jen uměleckou tvorbou či stavem veřejných záchodků, ale též, a to především, kulturou právní, která je, myslím, rozhodujícím kulturním kritériem, ač to bukužel není adekvátně doceňováno. Čím vyšší právní kultura má národ, tím je více demokracie a lepší zajistění práv a svobod..."

Tento jeho poznatek a odkaz byl v našich zastydlych politických poměrech bohužel také vyslovený předčasně. Nejen Pavlova tragická smrt, ale hlavně jeho vůle vidět to, co je správné, jeho touha po právu a pravdě, po nadřazenosti mravnosti nad mocí.

-5-

a jeho veliká statečnost a neústupnost před ničivým tlakem násilné nespravedlnosti jej řadí k tomu postavám naší současnosti, které vytvářejí naše dějiny i naši budoucnost.

Nedopustíme, aby odkaz a příklad Pavla Wonky byly zapomenuty.

Tomáš Hradilek
mluvčí Charty 77

Dana Němcová
mluvčí Charty 77

Saša Vondra
mluvčí Charty 77

*
Charta 77|33|89 Dopis sjezdu radikální strany v Budapešti Praha 21.dubna 1989

Vážené dámy, vážení pánové!

Děkujeme za Vaše pozvání na sjezd radikální strany ve dnech 22.-26.4.1989 a obzvláště nás těší, že se uskuteční v Budapešti. Srdečně zdravíme všechny účastníky i hostitele setkání.

Vaše humanitární cíle, úsili o dodržování lidských práv, péče o sociální i ekologickou situaci ve světě jsou nám blízké právě tak jako nenásilné metody a přesvědčení, že je potřeba překonávat geografické i politické hranice v činném dialogu.

Projevy Vaší solidarity jsme již sami vícekrát pocítili a vážíme se jich. Zel situace v naší zemi je nadále taková, že nám nezbývá, než znova žádat o pomoc, zejména pro naše vězně svědomí. Jsou to především Václav Havel, Petr Cihlář, Ivan Jírouš, František Stárek a Jiří Tichý z prostředí Charty 77, současně všichni činní v oblasti nezávislé kultury, a dále představitelé mírových iniciativ JUDr. Hana Marvanová, Tomáš Dvořák, Jana Petrová a Otakar Veverka. Jste však jistě informováni, že rozsah represí od srpna 1988, kdy je některí z Vás osobně v Praze pocítili, daleko převyšuje Váš výčet a je záporným znamením vývoje k demokratizaci a dalším nezbytným reformám v naší zemi. Je také v rozporu s mezinárodně přijatými závazky našeho státu.

Proto by nás velice zajímaly výsledky Vašich rozprav, které pro sjezd připravujete, zvláště k tématu přechodu od totalitárních systémů k demokratickým, od napětí mezi různými světonázory k uvolnění, od jakékoliv formy nenávisti ke spravedlnosti, míru a skutečné kooperaci všech lidí dobré vůle. Domníváme se, že dobrá vůle nejen mezi lidmi, ale i vládnoucích organizacích by měla překonat všechny názorové, národnostní i rasové neshody za předpokladu zachování respektu k historickým a etnickým rozdílům a zejména k lidské a občanské svobodě jednotlivců. Doufáme, že budou nalezeny ekonomické podmínky k odstranění konzumního nadbytku na jedné straně a a bladovějících na straně druhé, pokud rozumne usporádání ve světě převládne nad sobeckými zájmy ať už osobními nebo státními.

Věříme, že je možné předat naši planetu budoucím pokolením jako dobré udržovaný společný domov.

Vášmu dlouhodobému úsilí, které směruje k tétož žádoucím cílům, i všem aktuálním akcím přejeme hodně zdaru! Chceme je solidárně podporovat, nakolik je v našich silách a možnostech.

Tomáš Hradilek
mluvčí Charty 77

Dana Němcová
mluvčí Charty 77

Saša Vondra
mluvčí Charty 77

*
Charta 77|34|89
1989

K 1.máji 1989

V Praze 23.dubna

Právě před sto lety, v červenci 1889, rozhodl mezinárodní socialistický sjezd č v Paříži o oslavách 1. máje. Toto datum bylo zvoleno jako symbol solidarity s americkými dělníky v Chicagu, kde 1. května roku 1886 došlo k masovým stávkám a demonstracím, v jejichž důsledku byli čtyři dělničtí vůdci (anarchisté) nevinně odsouzeni a popraveni. Od roku 1890 se tedy v českých zemích, v tehdejším Rakousku-Uhersku i jinde ve světě pořádaly prvnimájové demonstrace, které si nezřídka vyzádaly i oběti na životech. K hlavním heslům patřily požadavky všeobecného volebního práva, osmihodinové pracovní doby, ale i dalších demokratických práv: svobody shromážďovací, svobody sdružovací apod. Mnohá z těchto občanských práv včetně práva zakládat nezávislé odbory jsou dnes v demokratických zemích pevně zakotvena v zákonech a stala se součástí každodenního života občanů.

Po vzniku čs.republiky se 1.květen stal státním svátkem. Byl zaručen předpoklad, aby se napříště prvnimájových manifestací mohly svobodně účastnit dělnické a odborové

organizace i jednotlivci. Po roce 1948 se však náplň oslav 1. máje začíná měnit. Shromáždění pořádaná nezávislými organizacemi jsou nadále prakticky vyloučena s jedinou výjimkou, kterou až do konce 60. let tvořily bud studenstské majáles, anebo spontánní studentské protesty v Praze i jiných městech. V posledních dvaceti letech se však prvomájové manifestace proměnily už jen v defilé pokorných občanů před vládní tribunou. Defilé organizované státní mocí je mající jediný cíl: tu to moc znova a znova potvrzovat.

Atmosféra probouzející se občanské odpovědnosti a obecné povědomí potřeby rozsáhlých společenských změn však dávají tušit, že letošní 1. máj, už stý v pořadí, by mohl být přece jen jiný. Z různých míst republiky přicházejí zprávy svědčící o tom, že se některí občané chtějí spontánně zúčastnit prvomájového průvodu a svátku sv. Josefa dělníka, a vyjádřit tak vlastní, nikym nepředepsaný kritický postoje ke stávající situaci v naší zemi.

Také v prostředí Charty 77 a dalších nezávislých iniciativ se tato otázka živě diskutovala. V poslední době bylo mnoho aktivistů nezávislých skupin uvězněno a navzdory četným protestům z domova i ze světa represe nadále pokračují. Petr Cibulka, Tomáš Dvořák, Václav Havel, Jiří Fajmon, Ivan Jirous, Hana Marvanová, Jana Petrová, Slávek Popelka, František Stárek, Miroslav Šrámek a Otakar Veverka jsou vězněni právě proto, že se osobně zasazovali za svobodu slova a shromažďování.

Názory na případnou účast při oficiálních prvomájových oslavách se ovšem různí. Jíž čtyřicet let soustavně kompromitovaný 1. máj mnohé odrazuje i od pouhého pomyslení na to, že by s tímto svátkem ovládnutým státní mocí mohli mít cokoli společného. Některí se zase po nedávných zkušenostech obávají dalších nerázných represí. Další však argumentují tím, že ve chvíli, kdy všechny petiční akce jsou státními orgány okázala ignorovány, je třeba na politické vězně v Československu upozornit nějakým viditelnějším způsobem. Nová zákonná opatření občanům ještě více ztěžuje legální shromažďování. Nabízí se tedy otázka, proč nevyužít povolené možnosti, která zbyvá. Proč pomoci transparentů či jiným nenásilným způsobem neupozornit v prvomájovém průvodu na neutěšený stav naší společnosti, na nezákoně porušování lidských práv? Z tohoto důvodu považuji tito lidé svou účast v 1. máji za morálně zcela ospravedlnitelnou. Vídí v ní prostředek nikoliv politického kalkulu, ale způsob, jak účinněji a přitom legálně upozornit například na skutečnost, že jsou lidé v Československu stále ještě vězněni jen za své přesvědčení.

Charta 77 jako plurální společenství se necítí byt kompetentní k tomu, aby vyzyvala občany k účasti či neúčasti na 1. máji. Připomínáme však, že právo svobodné vyjádřit svůj názor, navíc na povoleném shromáždění, je naprostě legitimní a v souladu s našimi zákony i s původním smyslem prvomájových oslav. Využíváme proto příležitosti a důrazně upozorňujeme státní orgány, aby toto nezadatelné právo občanů vzaly laskavě na vědomí.

Tomáš Hradílek
mluvčí Charty 77

Dana Němcová
mluvčí Charty 77

Sáša Vondra
mluvčí Charty 77

*

Charta 77 | 35 | 89
1989

K prvnímu výročí úmrtí Jaromíra Šavrda

Praha 27. dubna

Paměť národa je nejen jeho bohatstvím, je přímo podmínkou jeho existence. Národ, který se vzdá své paměti, je ochrnutý, odsouzený k živoření a zániku. Obsahem jeho paměti je i vzpomínka na všechny, kteří se obetovali a trpěli pro jeho lepší budoucnost, pro důstojnější život všech. Proto nemůžeme opomenout a nevpomenout prvního výročí smrti PhDr. Jaromíra Šavrda.

Básník a spisovatel, člen finského PEN klubu, autor výtečných vědecko-fantastických povídek Příběhy z třetího času a silně aktuálního románu Kniha královrahů. Další svá díla už publikoval v samizdatu, například Přechodné adresy (vezeňské vzpomínky), poemu o Janu Palachovi Česká Kalvárie nebo dvě sbírky vězeňské poezie Čestovní deník a Druhý sešit deníku, které vydalo i nakladatelství Poezie mimo domov v Mnichové.

Jaromír Šavrda neslučil svému národu pouze svým dílem, nýbrž i celým svým životem. A dříve za to platil. Celkem pět let byl vězněn za svou nezávislou publikační činnost. A pokud nebyl ve vězení, byl neustále šikanován a perzekvován bezpečnostními orgány. Nezlomilo ho to. I když byl v Ostravě téměř osamocen a mohl se spolehnout jen na svou statečnou ženu, hledal stále způsoby, jak podporit

rozvoj nezávislých iniciativ. Byl signatářem Charty 77 a jedním ze zakládajících členů Československého přátel USA. Stal se rovněž prvním vedoucím redaktorem Magazínu SFUSA. Stále pln optimismu dožil se ještě toho, že se i v Ostravě začalo pozytivně prohouzet občanské sebevědomí. Jeho zdraví však bylo tragicky podloženo vězněním a neustálým pronásledováním. Zesnul 2.května 1988 ve věku 55 let.

Při jeho pohřbu 11.května v chrámu sv.Petra a Pavla v Ostravě-Vítkovicích se s ním přišly rozloučit stovky lidí. Byli mezi nimi mnozí, kteří se pak přihlásili k činnosti nezávislých iniciativ. Odkaz Jaromíra Šavrda, básníka a statečného občana, nedokázala ani smrt vymazat z povědomí nás všech.

Tomáš Hradilek
mluvčí Charty 77

Dana Němcová
mluvčí Charty 77

Saša Vondrá
mluvčí Charty 77

*

Dopis z Budapešti

Mluvčím Charty 77, Nobelovu ústavu v Oslo

My, účastníci valného shromázdění Svazu svobodných demokratů, musíme znova vyjádřit své obavy, které v nás vyvolává mimořádně špatná a stále se zhoršující situace v oblasti lidských práv v Československu.

Využívame této příležitosti a společně se připojujeme k výzvě pražských přátel, mezi nimiž jsou známí herci a dramatici, v níž vyjadřují podporu žádosti Václava Havla o jeho podmínečné propuštění na svobodu.

Co nejrozhodněji podporujeme návrh Polsko-čs.solidarity, aby Václavu Havlovi byla udělena Nobelova cena míru. Považujeme to za společnou, středoevropskou věc.

V Budapešti 15.dubna 1989

Valné shromázdění Svazu svobodných demokratů

Pozn.red.: Text dopisu schválilo jednomyslně 1300 účastníků valného shromázdění. Dopis byl původně delší, vyjadřoval i solidaritu se Stanislavem Devátym a požadoval jeho okamžité propuštění. Během shromázdění však přišla z Prahy zpráva, že Stanislav Deváty byl právě propuštěn na svobodu.

*

Telegram do Gruzie

Prvnímu tajemníkovi KS Gruzie Givi Gumbaridze mu Praha 22.dubna
1989 potlačování demokratické diskuse a veřejné informovanosti ohrožuje pokojný společenský rozvoj v každé době a a v každé zemi. Vláda každého státu odpovídá za všechn okolnosti za činnost, chyby či zločiny represivní moci, která je jí podřízena. Bez ohledu na složitost jakékoli momentální situace je nepřípustné, aby armáda používala proti civilnímu obyvatelstvu otravný plyn, střelné zbraně či dokonce nabroušené polní lopatky. Protestujeme proti brutálnímu zásahu armády v Tbilisi. Připojujeme se proto k požadavku zástupců gruzínské kulturní a vědecké inteligence, aby tbiliská tragédie byla veřejně a legálně vyšetřena. Chceme také vyjádřit naději, že problémy, které vedly k této tragédii, budou řešeny výhradně demokratickou cestou.

Tomáš Hradilek
mluvčí Charty 77

Dana Němcová
mluvčí Charty 77

Saša Vondrá
mluvčí Charty 77

*

Telegram do Lvova

Skupině Důvěra ve Lvově
1989 Vážení přátele!

Praha 22.dubna

Tepřve dnes k nám dorazil Váš otevřený dopis, kterým informujete o březnových událostech ve Lvově* a o neutěšených poměrech ve Vaší republice. Velice a Vámi cítíme, protože se také střetáváme s obdobnými projevy "starého myšlení" březnovovské éry, včetně zastrašování, otevřeného násilí na občanech a následných represí, které sledují potlačení projevů skutečného mínění skutečného lidu. Vyslovujeme plnou podporu Vašim spravedlivým požadavkům, protestujeme proti manipulátorským postupům Vašich místních činitelů v čele s prvním tajemníkem V. Šerbičkym a přejeme Vám brzký úspěch ve Vašem úsilí o nápravu.

Tomáš Hradilek
mluvčí Charty 77

Dana Němcová
mluvčí Charty 77

Saša Vondrá
mluvčí Charty 77

*****

*Milice [tz.j.VB] zde surovým způsobem rozehnala mnohatisícové předvolební shromázdění a řadu osob krátkodobě zadržela. Solidární telegram lvovské skupině Důvěra poslalo také Nezávislé mírové sdružení.

*****

*****

*****

Sdělení Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných, který je čs. ligou pro lidská práva a členem Mezinárodní federace pro lidská práva [FIDH]

Všechna sdělení VONS jsou zasílána Federálnímu shromáždění. Jména a adresy členů VONS jsme zveřejnili ve sdělení č. 860.

Sdělení č. 986 (Represe proti manifestaci z 11.4.1989)

Dne 11.4.1989 se v 17 hodin v Praze na Můstku shromáždilo 20-30 občanů, převážně členů Nezávislého mírového sdružení a Klubu právní pomoci. Osmnáct jich na místě podepsalo petici prezidentovi republiky a státním orgánům, v níž požadovali okamžité propuštění Stanislava Devátého a zastavení trestního stíhání proti němu. Shromáždění rozvinuli asi třímetrový transparent s nápisem '11.duben - Den mezinárodní solidarity osvobozených politických vězňů a bojovníků proti fašismu'; s tímto označením jen tento den uveden v oficiálních kalendářích jako jeden z významných dnů ČSSR. S transparentem prošli manifestující Příkopy k Prašné bráně a odtud se dali Celetnou ke Staroměstskému náměstí. V Celetné učili byli zastaveni dvěma vozy a skupinou příslušníků VB, která většinu účastníků pochodu legitimovala a čtyři z nich odvezla na oddělení VB - Martina Bláhu, Jaroslava Kolafu, Jiřího Pavlička a Romana Rákosníka. Byli propuštěni až druhý den odpoledne, aniž byli obviněni. Další dva účastníci manifestace, Eliška Meissnerová a David Kabzaň položili po zásahu Bezpečnosti květiny k soše sv. Václava. Byli nakrátko zadrgeni a bylo jim oznámeno, že jejich věc se předává národnímu výboru jako přestupek.

V Praze 17.4.1989

*

Sdělení č. 987 (Stanislav Devátý propuštěn z vazby)

Rozhodnutím krajského prokurátora v Brně byl dne 14.4.1989 propuštěn z vazby Stanislav Devátý. Rozhodnutí bylo zdůvodněno tím, že důvody vazby pomínily. Trestní stíhání St.Devátého pro trestný čin pobuřování [§100 Ia, 3a tr.z.], zahájené 16.3.1989, dále pokračuje (viz sdělení 963 a 976). Stanislav Devátý byl propuštěn po třicetidenní hladovce. Z vězeňské nemocnice v Praze-Pankráci, kde byl hospitalizován, byl převezen do civilní nemocnice v Gottwaldově, kde se má ještě několik dnů zotavovat z následků hladovky.

V Praze 17.4.1989

*

Sdělení č. 988 (Hlavní líčení v trestní věci proti Stanislavu Pitašovi)

Dne 20.4.1989 v 8 hodin má začít v jednací síni č. 8 budovy okresního soudu v Háchodě hlavní líčení v trestní věci proti signatáři Charty 77 a členu Nezávislého mírového sdružení Stanislavu Pitašovi. Předsedou senátu bude JUDr. Miloš Vízdal. Hlavní líčení bylo již dvakrát odloženo, poprvé pro nemoc obžalovaného, podruhé proto, aby si Stanislav Pitaš mohl zjednat obhájce, kterého až dosud marně sháněl. Jak jsme již informovali (viz naše sdělení 770, 834, 855 a 953), je Stanislav Pitaš žalován pro útok na veřejného činitele, kterého se měl dopustit jednak povluvou příslušníka StB, jednak tím, že 27. října 1988 kládil odpor při zatýkání; příslušníci StB se mu tehdy snažili zabránit v odjezdu do Prahy na manifestaci 28. října. Klade se mu za vinu, že prudkým záklonem hlavy jednoho příslušníka zranil. Ve skutečnosti zaujal pouze postoj pasivní rezistence. Stanislav Pitaš byl po tomto incidentu měsíc ve vazbě. Hrozí mu trest do tří let.

V Praze 17.4.1989

*

Sdělení č. 989 (Zasedání odvolacího soudu v tr.věci proti I.Jirousevi a J.Tichému)

Dne 24.4.1989 od 8,15 hodin se má konat u krajského soudu v Brně veřejné zasedání o odvolání prokurátora jakož i Ivana Jirouse a Jiřího Tichého proti rozsudku okresního soudu v Jihlavě. Tímto rozsudkem byly 9.3.1989 odsouzeni k nepodminěnýmu trestu odňtí svobody v trvání 16 resp. 6 měsíců. O obsahu odvolání prokurátora jsme informovali ve sdělení č.977, k případu viz sdělení č.830, 836, 869, 934 a 955. Ivan Jirous bude k veřejnému zasedání předveden z vazby, v níž je od 20.10.1988, Jiří Tichý je po dvouměsíční vazbě na svobodě. Zasedání se bude konat v místnosti 'club' na I.nádvoří Justičního paláce v Brně, vchod z Dvořákovy ulice č.9. Předsedou senátu má být JUDr.Vlastimil Hynek.

V Praze 17.4.1989

*

Sdělení č. 990. (Zasedání odvolacího soudu v trestní věci proti Dušanu Skálovi)

Veřejné zasedání, v němž bude krajský soud v Brně rozhodovat o odvolání Dušana Skály proti rozsudku okresního soudu ve Vyškově, se má konat dne 27.4.1989 od 13 hodin v jednací síni č.162 ve III. patře soudní budovy v Brně, Rooseveltova 16. Předsedou senátu má být JUDr. Jan Vokál. Dušan Skála se odvoláním domáhá zprostění viny. Soudem prvního stupně byl dne 24.3.1989 odsouzen k podmíněnému trestu 15 měsíců odňtí svobody se čtyřletou zkusební dobou, a to za údajnou přípravu trestného činu poburování [§§711 k 1001a, 3a tr.z.]. Dušan Skála byl dva měsíce ve vazbě, nyní je na svobodě. (Viz sdělení 835, 842, 852, 869, 962, 971.)
V Praze 17.4.1989

*

Sdělení č. 991. (Odsouzení manželů Zákových)

Senát městského soudu v Praze, jemuž předsedal Alexandr Rudý, rozhodl dne 14.3.1989 o odvolání prokurátora proti rozsudku obvodního soudu v Praze 1, jimiž byli MUDr. Miroslav Zák, nar. 14.2.1937, a Věra Záková, nar. 17.11.1937, dne 8.2.1989 odsouzeni k peněžitým trestům.

V. Záková vedla v minulosti spor se školskou správou, která s ní zrušila pracovní poměr. Soud, na nějž se obrátila, uznal postup zaměstnavače za správný, přičemž vycházel též z hodnocení Věry Zákové jako nábožensky založené osoby. Manželé Zákoví se rozhodli upozornit na svůj případ při manifestaci, konané 28. října na Václavském náměstí. Miroslav Zák vstoupil před 15. hodinou do volného prostoru před Domem potravin s plakátem, na němž byly nápisy: "My chceme spravedlivé soudy!" a "Zabráňte křivým svědectvím!". Byl ihned zadržen a s manželkou, která jej dobrovolně následovala do policejního vozu, byli oba obviněni z trestných činů ztěžování výkonu pravomoci veřejného činitele [§156a] tr.z.] a útoku na státní orgán [§154] 2tr.z.]. Prokurátor na ně uvalil vazbu, z níž je propustil po 11 dnech obvodní soud pro Prahu 1, který rozhodoval o jejich stížnosti. Při hlavním líčení před tímto soudem, konaném 8.2.1989, tvrdili svědci z řad Bezpečnosti, že je M. Zák během zátku fyzicky napadl a vykřikoval, že 'chce Boha a ne komunisty' a že je 'ateista'. Obvodní soud uznal manžele Zákovy vinnými pouze přečinem proti veřejnému pořádku [§§6a] zák.o přečinech]. Miroslavu Zákovovi vyměřil peněžitý trest ve výši 2 500 Kčs a Věře Zákové 1 500 Kčs. Obvodní prokurátor se proti rozsudku odvolal.

Manželé Zákoví neměli v odvolacím řízení obhájce. Městský prokurátor na veřejném zasedání navrhl, aby bylo vyhověno odvolání obvodního prokurátora anebo aby byla věc vrácena k projednání soudu prvního stupně. Tvrdil, že není důležitý motiv či pohnutka činu, nýbrž jeho forma. Miroslav Zák v konečném návrhu upřesnil, že neřekl, že je 'ateista', ale naopak 'teista', a že nechová nepřátelství vůči komunistům. Věra Záková zdůraznila, že svého manžela do policejního vozu následovala dobrovolně a že neví, proč také ona musela být 11 dní ve vazbě.

Městský soud uznal manžele Zákovy vinnými trestním činem ztěžování výkonu pravomoci veřejného činitele [§156a] tr.z.] a odsoudil oba k trestu odňtí svobody na jeden měsíc s podmíněným odkladem na jeden rok. (Viz sdělení č. 840, 843 a 850.)
V Praze 26.4.1989

*

Sdělení č. 992. (Věc Martina Palouše postupena národnímu výboru)

Obvodní prokurátor pro Prahu 1 JUDr. Karel Florian rozhodl usnesením ze dne 20.3.1989, že věc Martina Palouše, obviněného z trestného činu výtržnictví [§20211 tr.z.] (viz sdělení 932), se postupuje ONV v Praze 1 k přestupkovému řízení.
V Praze 26.4.1989

*

Sdělení č. 993. (Přestupkové řízení proti Stanislavu Pencovi)

Správní odbor ONV v Praze 4 uložil dne 13.4.1989 v přestupkovém řízení Stanislavu Pencovi pokutu ve výši 500 Kčs za to, že dne 13.2.1988 rozšířoval letáky vyzývající k 'rozptýlené demonstraci' při příležitosti 20. výročí srpnových událostí. St. Penc se tímto jednáním údajně dopustil přestupku proti socialistickému soužití. Původně byl za toto jednání stíhan pro trestný čin poburování - viz sdělení 788, 797, 818.
V Praze 26.4.1989

*

Sdělení č.994 (Prestupkové řízení proti Aleši Valentovi)

Dne 26.11.1988 byl PhDr. Aleš Valenta, nar. 17.5.1964, spolu s dalšími třemi osobami zadržen na Václavském náměstí, kde se konalo diskusní setkání mladých lidí. Od původního podezření z přečinu (viz sdělení 849 a 860) bylo později upuštěno a věc byla předána k vyřízení národnímu výboru. Městský národní výbor v Chlumci nad Cidlinou, kde má A. Valenta trvalé bydliště, mu na základě toho, že údajně "po dvakrát neuposlechl výzvy pracovníka ONV v Praze i k opuštění prostoru Václavského náměstí", uložil pokutu ve výši 300 Kčs. Proti tomuto rozhodnutí se Aleš Valenta odvolal k Okresnímu národnímu výboru v Hradci Králové.

V Praze 26.4.1989

*

Sdělení č.995 (Trestní stíhání Františka Melichara)

Dne 26.2.1989 zakázala vyšetřovatelka obvodní prokuratury pro Prahu 1 JUDr. J. Soukupová trestní stíhání důchodce Františka Melichara, nar. 7.10.1920, bytem Břebová 17, Praha 5, pro trestný čin ztěžování výkonu pravomoci veřejného činitele [§156a tr.z.]. Měl se ho dopustit tím, že dne 19. ledna 1989 po výzvě SNB údajně neopustil prostor Václavského náměstí (viz sčelení 897). Jeho stížnost proti usnesení vyšetřovatelky obvodní prokurátor pro Prahu 1 JUDr. Karel Florian dne 30.3.1989 zamítl. Dne 20.4.1989 se konalo seznámení s výsledky vyšetřování. Téměř sedmdesátiletému Františku Melicharovu, politickému vězni z padesátych let, hrozí trest oconeti svobody až na šest měsíců.

V Praze 26.4.1989

*****

*****

*****

Závěrečná řeč Ivana Jirouse

[Konečný návrh, přednesený na veřejném zasedání odvolacího řízení u krajského soudu v Brně dne 24. dubna 1989. Sdělení VGNS o výsledku toho řízení zveřejníme příště - krajský soud zamítl všechna odvolání a potvrdil rozsudek okresního soudu v Jihlavě 16 měsíců v II. NVS pro I. Jirouse a 6 měsíců v I. NVS pro J. Tichého.]

V II. čísle letošní Nové doby je přetiskněn diskusní článek časopisu Komunist. Říká se v něm kriticky: "Všechno 'naše' je automaticky vyhlášováno za socialistické, vše 'nikoli naše' ze burzoazní... Elementární pojmy spravedlnosti a objektivity, sám zdravý rozum, jsou odmítány vinou jakéhosi ideologického rasismu." To se týká i hodnocení našeho dopisu okresním prokurátorem a soudem prvého stupně. Fakta a čísla, která v něm uvádíme, nebyla vyvrácena. Byla jen opatřena nálepou 'práteleství k socialistickému státnímu zřízení'. Ale jestliže jsou tyto skutky, které jsme v dopise odsoudili, neodlučitelnými atributy socialismu, pak o takový socialismus není proč stát.

Jako se se zámkami a neochotně mluví o tom, co se u nás dělo v 50. letech, zavírají se oči nad tím, co se dělo v 70. letech a mlčí nebo lže se o tom, co se děje dnes. Nechci být jako lidé, kteří o 50. letech říkají: my jsme o tom nevěděli. Vždycky se s úžasem ptám: kde ti lidé žili? Já jsem byl dítě, ale na přímé přenosy z procesů rádiem nebo městským rozhlasem nezapomenu nikdy.

Tenkrát jsem byl dítě, ale dnes jsem dospělý. Navíc se považuju za novináře, přestože od roku 1971 nepublikuji v oficiálním tisku. Nemám rád 'oneskorené' komentování věcí. Člověk se má vyjadřovat k tomu, čeho je účasten, dokud může jeho hlas něco znamenat.

Náš dopis byl napsán v prvním pobouření nad zbytečnou a tragickou smrtí Pavla Wonky. Je pravda, že byl odeslán několik měsíců později a formulace v něm nebyly zmírněny. Protože co je to za pobouření, které se mírní časem? Nic jiného než přivykání zlu. Jsem přesvědčen, že zlu se nemá odpovídat násilím. Náš svět je i tak násilím přeplněný. Ale to neznamená, že svíme mlčet k tomu, co se kolem nás děje.

Jako mám za zlé čěm, kteří v 50. letech žili uprostřed a vedle bezpráví, které se jich zdánlivě netýkalo, a neozvali se proti němu, měl bych za zlé sobě, kdybych se neozval proti bezpráví, o kterém vím dnes. Až se bude, zase o pár desítek let později, jak je u nás zvykem, mluvit o kolektivní vině za atmosféru 80. let, chci mit v tomto ohledu čisté svědomí. Neříkám to z pýchy. Je mi líto, že jsem mohl udělat tak málo.

Je pravda, že jsem počítal s tím, že mne může dopis dovést až před soud. Zákon král nesluší rád, že je nahý. Zatím je zdánlivé situace strukturována tak, že člověk může být buď spolutvůrcem atmosféry strachu nebo ho tato atmosféra pohlíví. Ale možná, že je tady i třetí možnost. Ve spisu totiž nejsou uložena všechna čtyři podání našeho dopisu. Od dvou institucí se je nepodařilo vyšetřovateli přes urgencí získat. Třeba to znamená, že někdo nás dopis posuzuje i tak, jak byl vskutku miněn. Ne jako trestný čin, ale výzvu k novelizaci trestního práva a k nápravě poměru ve výkonu trestu odnětí svobody. To by bylo víc, než v co jsem při odeslání dopisu doufal.

Rozsudkem okresního soudu mně byl zabaven psací stroj. Je-li náš dopis posuzován jako trestný čin, je to podle zákona asi v pořádku; přepsal jsem ho skutečně na tom Remingtonu. Ale neuvěřitelná krutost rozhodnutí, s níž je spisovatelem zabaven jeho psací stroj, mě ohromuje. Připomíná mi to islámské právo, kde zloději useknou ruku. Samozřejmě nedůsledně realizované. Protože ruka, abych v ní udržel tužku, mi dosud zůstala.

*****

*****

*****

Základní prohlášení Výboru na obranu Františka Stárka V Praze 17.dubna 1989

Adresováno Federálnímu shromáždění, předsednictvu vlády ČSSR, ministrům vnitra a spravedlnosti ČSR, Výboru čs.veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci a Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných

Spontánní manifestace k 20.výročí okupace Československa dne 21.srpna 1988, jíž se zúčastnily tisíce převážně mladých lidí, uvedla do pohybu dosud netečnou hladinu společnosti. Pohyb přerostl v další neformální pokus důstojně oslavit výročí vzniku československé republiky. Spontánním vyústěním byly několikačinni demonstrace na Václavském náměstí v lednu tohoto roku. Reakce státní moci proti tomuto pohybu nespočíval pouze ve fyzickém násilí a ještě větším okleštěním občanských svobod v podobě novelizovaného zákona na ochranu veřejného pořádku, ale v posledku ve velkém množství nových soudních postihů jak proti těm, kteří poprvé takto veřejně vystoupili, tak proti těm, kteří vyjadřovali své názory bez ohledu na 'politické přestavby'. Jedním z nich je i František Stárek, který patří k nejaktivnějším stoupencům nonkonformní kultury a undergroundu. Dne 25.února na něho prokurátor JUDr.Jaroslav Mazanec uvalil vazbu. Byl obviněn podle novelizovaného zákona o přečinech a hrozil mu trest odnětí svobody do šesti měsíců a peněžitý trest až do částky 20 000 Kčs. To, z čeho byl obviněn, bylo později překvalifikováno na trestný čin pobuřování a tak mu v současné době hrozí trest odnětí svobody až do pěti let. Při domovní prohlídce, vykonané v domku jeho družky Ily Vojtkové v České Třebové, bylo zabaveno velké množství pedmětí bezprostředně souvisejících s jeho publikační a ediční prací, tykající se především vydávání Vokna. Zároveň byl zabaven archiv Vokna, velice centrální a nenahraditelná pomůcka pro studium časopisů 70.-80.let. Iva Vojtková, nar.2.9.1957, byla pak 3.dubna obviněna z pomocí k trestnému činu pobuřování a je stíhána na svobodě.

František Stárek, signatář Charty 77, se narodil 1.prosince 1952 v Plzni. Jeden z jeho předků byl v druhé polovině 17.století faktorem Akademické knihtiskárny v Praze u sv.Klimenta. František Stárek, absolvent střední průmyslové školy hornické, je od od roku 1979 spoluvedavatelem časopisu Vokno, později i Voknovin, videomagazínu Vokna a knižnice Vokna. V minulosti byl již dvakrát vězněn. Poprvé byl odsouzen za svou činnost na poli kulturního dění v roce 1976 v Plzni, v souvislosti s postihem Plastic People of Universe. Byl obviněn, že v Přešticích spoluorganizoval hudební vystoupení a zajistil účast Ivana Jirouse, Svatopluka Karáška a Karla Soukupa, přičemž podle tvrzení onžaloby věděl, že v textech písni a v Jirousově referátu byly vulgární a závadné výrazy. V závěrečné řeči prokurátor zdůraznil, že nelze přehlédnout fakt, že undergroundové hnutí u nás je společensky nebezpečné a jako takové bude ostře stíháno. František Stárek byl nejdříve odsouzen pro trestný čin výtržnictví k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání osmi měsíců. V odvolacím řízení krajský soud původní rozsudky okresního soudu zrušil a František Stárek byl odsouzen za spoluúčast na trestném činu výtržnictví ke čtyřem měsícům odnětí svobody s podmíněným odkladem na dobu jednoho roku. Po dobu vyšetřování a soudního řízení byl šest měsíců ve vazbě ve věznici na Borech v

Plzni. V listopadu 1981 byl opět zatčen a v lete 1982 znova odsouzen v Chomutově pro trestný čin výtržnictví na dva a půl roku odňtí svobody nepodmíněně v II. nápravné skupině, dále k trestu propadnutí zabavených věcí a k ochrannému dohledu na dva roky. Obžaloba ho vinila, že jako člen organizované skupiny zhotoval a rozšiřoval nelegální časopis Vokno a s přihlédnutím ke znaleckému posudku vítězstvíva Rzounka tvrdila, že v časopise nejsou žádne literární ani umělecké hodnoty a že jeho obsah je v rozporu se socialistickou morálkou a kulturní politikou našeho státu.

Výbor na obranu Františka Stárka vzniká z důvěry, že je nezbytně spravedlivější uspořádání naší společnosti, a s ní se hodlá obracet nejen na státní orgány, ale i na jednotlivé občany, aby nebyli lhostejními k osudu kteréhokoli neprávem vězněného člověka. Neboť budoucnost společnosti je pouze tam, kde je starost o druhé, a ne tam, kde je zájem jen o sebe sama. O práci výboru a dalších zjištěních nám v úmyslu informovat.

Zdeněk Bálek, Rude armády 392, Příbram; Martin Fendrych, Dvořeckého 3, Praha 5; Martin Frind, Hůrka 1055, Kralupy n.Vl.; Mikuláš Chadima, Čechova 24, Praha 7; Bohumír Janát, Bílkova 10, Praha 1; Štěpán Kot, Kamerunská 9, Praha 6; Jan Lopatka, Temlová 7, Praha 1; Luděk Marks, Na hutích 11, Praha 6; Vladimír Smrk, Šaldová 32, Praha 8

*****

*****

*****

Poděkování Stanislava Devátého

Když jsem se v pátek 14.dubna ve večerních hodinách, krátce po mém faktickém propuštění z vazby, mohl konečně spojit se svou sestrou a dozvědět se tak poprvé o tom, co jsem v pankrácké věznici jaksi intuitivně cítil, totiž o onom obrovském úsilí ve prospěch mého propuštění z vězení, usili tak neskutečně velkého počtu lidí jak z Československa tak i ze zahraničí, pocitil jsem dosud nepoznané vnitřní pohnutí, a to tak silné, že - nestydím se to přiznat - jsem nedokázal zadržet slzy. Byly to slzy radosti. Nádherné, krásné radosti z tak úžasné solidarity, z toho jednoho z největších projevů lidství. V té chvíli jsem si znova uvědomil hlubokou a trvalou platnost slova jednoho z prvních mluvčích Charty 77 profesora Jana Patočky, že totiž 'jsou věci, pro které stojí zato trpět'. Nemyslím tedy na svou protestní hladovku, na niž mohou být zajisté různé názory; jde mi především o ty podstatné věci, které byly příčinou mého uvěznění - myslím na snahu o důsledné respektování práv a svobod každého jednotlivce bez rozdílu. Množství dopisů, které jsem obdržel a které jsem měl možnost přečíst si teprve nyní, potvrzuje, že cesta humanity, důsledného respektu k lidským právům je tím základním kamenem na možná ještě dlouhé, ale jedině možné cestě k lepší budoucnosti, a to nejen v Československu, nýbrž i jinde ve světě. Nejsem filozof ani básník a v tomto textu chci jen vyjádřit z hluboké vnitřní potřeby vděčnost a úctu všem, kteří usilovali o mé propuštění; proto děkuji všem doma, v Brně, Frydlantu, Děčíně, Kosicích, Liberci, Olomouci, Ostravě, Pardubicích, Praze, Bratislavě, Klatovech, Soběslavi a v mnoha dalších místech v Československu. Děkuji výboru, který byl ustaven na moji obranu, VONS, Charte 77, NMS, Českohelsinskému výboru, děkuji také osmnácti statečným učitelům z jednoho pražského gymnázia a v neposlední řadě všem svým nejbližším spoluobčanům z mého rodného Zlína. Chci rovněž touto cestou poděkovat Mezinárodní helsinské federaci a přátelům v Polsku, SSSR, NDR, NSR, Maďarsku a Rakousku, ale i v Holandsku, Anglii, Francii a Jugoslávii a v neposlední řadě i svým americkým přátelům a všem, kdo projevili nesouhlas s mým vězněním.

Ještě jednou Vám všem děkuji. Vaše solidarita a podpora pro mne znamená mravní imperativ a dodává mi sílu do dalšího zápasu za svobodu, právo a spravedlnost.

Ve zlínské nemocnici 16.dubna 1989

Stanislav Deváty

*****

*****

*****

Dopis Petrušky Šustrové Stanislavu Devátému

Milý Stanislavo!

Předeším Tě srdečně vítám zase doma, na svobodě. Jsem moc ráda, že jsi zase mezi námi - kvůli Tobě, protože sama dobře vím, že sedět ve vězení není nic újemného, ale také kvůli nám všem. Samozřejmě se nám po Tobě stýskalo a postrádali jsme Tě. Tvou milou osobu i Tvůj radikální přístup k usilování o prosazení lidských práv.

Názory na Tvůj postup se různí a já bych Ti chtěla sdělit ten svůj. Když jsem se dozvěděla, že jsi okamžitě po uvěznění vyhlásil hladovku, byla jsem chvíliku v rozpacích, ale záhy jsem se zaradovala. Zní to trochu podivně - radovat se z toho, že kamarád hladoví, že? Myslím ale, že jsem pochopila, proč hladovku držíš, co Tě k tomu vede a čeho chceš dosáhnout.

Zdánlivě je to jednoduché - jistě jsi chtěl dosáhnout propuštění z vězení. Na to vyšetřovací orgány nabízejí jiný recept: spolupracovat s vyšetřovatelem, tj. objasnit činnost, pro kterou jsi ve vyšetřovací vazbě, a uvést spolupracovníky, aby je bylo možno uvěznit také. Očekává se rovněž, že se vězeň bude snažit svou činnost popsat jako co nejméně rozsáhlou a že bude svou 'vinu' přesouvat na jiné, aby dostal co nejmenší trest. V kriminálních případech se to snad děje. Nás však naše zkušenost naučila jednat jinak. To, co je nám kladené za vinu, za žádnou vinu nepovažujeme, a tak většinou odmítáme o své činnosti cokoliv vypovídat. Své věznění a vyšetřování považujeme za nespravedlivé a protiprávní, udávat své přátele a spolupracovníky, kteří se bez tak stejně jako my - nicméně neprovinili, pokládáme za nemorální. Máme zkušenosť, že pokusíme-li se vysvětlovat, proč jsme jednali, jak jsme jednali, vyšetřovatel toho zneužije a nám z toho plyne jen trápení - odsouzeni jsme stejně a navíc naše dobrá vůle budí dojem, že jsme si chtěli účelově pomoci z nepříjemné situace. Mohdy tedy cele vyšetřování odmítáme, a protože obviněný má právo hájit se způsobem, jaký uzná za vhodný, byvá naše mlčení přijímáno jako naše právo. Vyšetřovací a soudní masinérii to většinou nijak nebrání, aby ve své práci pokračovala.

Tys zvolil radikálnější formu - odmítl jsi nejen vyšetřování, ale rovnou celé uvěznění. Povazuji to za správné! Proč bys měl být vězněn, když jsi nic špatného neudělal? Opravdu jsi donutil své věznitele, aby se zamysleli nad tím, co vlastně dělají. Aby si uvědomili, že drží ve vězení nevinného člověka jen proto, že se jeho činnost nelíbí politické moci, a že se mu tato moc chce pomstít a potrestat ho za jeho postoj.

Před lety na mne v knize Nadeždy Mandelštamové silně zapůsobila pasáž, kde autorka uvažuje o tom, proč se lide, když jsou zatykáni, nebrání. Vědí přece, že jdou do vězení - a možná na smrt -, a přesto jdou, nedělají potíže, nebrání se. Opravdu - proč to dělají? Myslím, že hlavním důvodem není strach. Myslím, že hlavním důvodem je uspořádání civilizované společnosti. Lidé nepředpokládají, že by se policie, prokuratury a soudy řídily zvlášti. Předpokládají, že jsou to orgány, které si společnost určila, aby běly ned jejím bezpečím, že jsou to ochránci zákona. Zákon totiž v civilizované společnosti stanoví, kde jsou meze svobody jednotlivce, a co nesmí dělat, aby nenarušil nebo neohrozil svobodu, majetek či bezpečnost ostatních. Naše zkušenosť civilizace nám brání považovat policisty, kteří nám dělají domovní prohlídky, prostě za zloděje a prokurátory a soudce za dráby a šašky svévolné vládnoucí moci. Když nám ukážou povolení k domovní prohlídce, necháme je, aby nám prohrabávali byt, brali knihy, rukopisy, psací stroje a leckdy i něco jiného, co se jim zdá ' podezřelé' nebo co je prostě napadne. Ve svých stížnostech ovšem úřady upozorňujeme, že nemají právo tak jednat, ale naše stížnosti jsou prakticky šmáhem zamítány.

Je velmi obtížné najít proti tomuto stavu účinnou obranu. Jak se totiž bránit proti násilí, nechceme-li se sami násili dopouštět? Jak se lze bránit proti uvěznění jinak, než útěkem, tou dávnou obranou vězňů? A utěci, to není nijak jednoduché. I kdyby se totiž člověku podařilo vyřešit všechny technické okolnosti s útěkem spojené... - kam má jít? Když půjde domů, zcela jistě si tam policisté pro něj přijdou a odvedou ho zpátky do vězení. Skrývat se delší dobu je v naší zemi prakticky vyloučeno, a navíc má člověk většinou rodinu a přátele, s nimiž se chce normálně stykat.

Další zbraní je hladovka. Tys svou hladovkou apeloval na prokurátora, který Tě ve vazbě držel. Musel zvážit, zda je únosné, abys hladověl tak dlouho, že by Tvoje zdraví bylo trvale poškozeno. Oprávněnost Tvého protestu byla nepochybná - vždyť petici, jejímž ručitelem jsi byl, podepsalo přes čtyři sta lidí, a podepsali ji nepochybně proto, že s ní souhlasili. Není proto podstatné, kdo text sepsal. A podávat petice má občan nepochybně právo: je zakotveno přímo v ústavě. Nepochybují všebec o tom, že by pan prokurátor i jeho nadřízení, až po ty nejvyšší, raději viuďeli, kdybys prostě podal stížnost a nekladl nezvyklý odpor svému hladkému

činu, když se mu vloží obžaloba, je rozhodnuto o jeho soudce a odsouzení. Výsledek je vždyjistvoucím faktorem. Na konci výslechu je odsouzení. Ono je totiž opravdu jiné poslat někoho na několik měsíců do vězení, než být příčinou (byť zdánlivě nepřímou) jeho vážného onemocnění nebo dokonce smrti.

Vím, že by se o těch měsících mělo rozhodovat stejně odpovědně, to je také samozřejmý předpoklad, za něhož společnost prokurátorům a soudcům tuto pravomoc svěřuje; skutečnosti však je, že se to neděje. Připomíná mi to výrok dívky, se kterou jsem byla před lety v jedné celi: "Prokurátorovi to nemůže být líto. Ten ani neví, jak cela vypadá zevnitř!" Když se člověk živí tím, že posílá jiné za mříže, nepochybne mu ta věc zevzední. Kdyby se dostal - třeba nějakým nedopatřením - na nějaký týden sám, jistě by bedlivěji vážil, zda jsou vazby a nepodmíněné tresty v tom, kterém případě opravdu nezbytné. Navíc když jde o osudu nepochybne nevinné.

Faktem zůstává, že jsi na celou absurditu situace, na účelovost a zvlášť, která v Československu provázi věznění obhájců lidských práv, namířil reflektor. Je to nový, nezvyklý postoj. Člověk, který je nespravedlivě vězněn, se rozhodne raději zemřít, než aby se s uvězněním smířil. Jak zvláští reakce to vzbuzuje! Slyšela jsem úvahu o tom, zda může křesťan volit podobný postup, zda to není přece užen způsob sebevraždy. Muslim, že není - postrádá totiž ono základní, co dělá sbevraždu sebevraždou: totiž touhu zemřít. Vězen, který drží hladovku, přece vůbec nechce zemřít, není to jeho cíl, je to jen něco, co je za určitých okolností ochoten podstoupit. Jeho cílem je být propuštěn na svobodu. Dalo by se namítnat, že propuštěn na svobodu chce být každý vězen. Jak však zapotřebí velké mravní síly, aby člověk mohl posoudit své uvěznění jako nespravedlivé, a velké odvahy a pevné vůle, aby hladovění vydržel.

Prvním předpokladem tedy je faktické odmítnutí orgánů činných v trávnictví. Svou hladovou jsi vlastně prohlásil, že Tvá nevina není pouhý subjektivní pocit, ale obecně známý fakt, na který upozorujes, jak nejdůrazněji umíš. Druhý předpoklad ovšem je, že tento fakt nejako uzná i druhá strana. To se už do značné míry stalo tvým propuštěním. (Nevím pochopitelně, zda budeš souzen, a budeš-li, jak soud dopadne. Myslím si ale, že dojde-li vůbec k soudu, budeš ve nejhorském případě odsouzen podmíněně - i kdyby jen proto, že "jsou s Tebou komplikace".) Co to tedy změnaná? Na jedné straně upírás režimu právo rozhodovat o Tvé vině aži nevině, a na druhé straně spoléháš na tentýž režim, že Tvůj postoj pochopí a přijme. Kdybychom uvažovali pouze z hlediska Standa versus Systém, byl by takový rozpor asi těžko řešitelný. Jenže systém se, jak se ukazuje, skládá z lidí a nikoliv z principů. Když předseda vlády Adamec prohlásil, že soudy jsou v Československu nezávislé, prokázal si tím, že bych, medvědi službu. Reklamám totiž, že soudce nikdo nenutí, aby odeuzovali nevinné lidi - a také že jsou za to jen a jen oni sami zodpovědní. A zdá se skutečné, že některí soudci už odsuzovat nechtějí. Nevím, zda jim to vélí jejich svědomí, nebo strach, že kdyby se situace změnila, ponesou možná následky sami, ale to v této chvíli není příliš podstatné. Je jistě otázka, zda bys byl úspěšný ve stejné věci před pěti, deseti, dvaceti nebo čtyřiceti lety. Tím se ale nemusíme zabývat, protože Ty jsi hladovku držel za dnešních podmínek, a jistě ani Ty sám nemůžeš vědět, zda bys před těmi pěti, deseti, dvaceti či čtyřiceti lety jednal stejně. Mám za to, že značná část výhrad k Tvému postupu plyně z toho, že málokdo je ochoten a schopen postupovat také tak. Dobře si pamatuji, jak rozpačitá jsem byla nad způsobem pasivní rezistence, kterou jsi volil už dávno. Představa, že když mě policisté chtějí někam odvest, měla bych si lehnout na zem, je pro mne nepřijatelná. Měla bych pocit, že na sebe upozorňuji, že přece jen kvůli výslechu nebudu podstupovat takové ponížení, aby mě vlačeli po zemi. Každý má holt jinou povahu a dokáže jiné věci. Přesto jsem Tvůj postup ctila a obdivovala. A ještě více jsem ctila a obdivovala Tvou toleranci a úctu k lidem, kteří z nejrůznějších důvodů nemohou nechtějí volit stejnou cestu. Velkým zlem tohoto režimu je, že nutí lidi k jednotnosti, k uniformitě. Musím přiznat, že se to mohly promítat i v mé myšlení. Ne tak, že bych chtěla někoho nutit, aby dělal, co já, to ne. Zhusta se ale stává, že někdo nevrhuje - proti sebe nebo pro ty, jímž to vyhovuje - věc, se kterou bych souhlasila; i když moje metoda je jiná. A ze strachu, že kdybych vyjádřila souhlas, musela bych to dělat také, raději jsem proti. Vím, že nejsem jediná, kdo radej věci občas posuzuje. Je to velká deformace, a měli bychom se jí odnaučit, aspoň poputně a později.

Když jsem slyšela, že jsi propuštěn, velice jsem se zaraďovala. Nejen proto, že jsi na svobodě, že jsi zase mezi námi, ale - přiznám - především proto, že jsi svůj boj vyhrál. Působí to až romanticky - jeden jediný bezmocný člověk porazil celý represivní aparát, toho stohlavého draka. Něsel jako ovce na porázku, bránil se, bránil se za cenu vlastního utrpení a ohrožení. Vzdyť to je jasny důkaz o tom, že člověk není tvář v tvář onomu draku tak bezmocný, jak se zdálo!

A tak Ti, Stando, blahopřeju k Tvému vítězství a děkuji Ti z celého srdce za naději, kterou mi Tvoje vítězství dodává. Je totiž mnoho pochybovaců, kteří Tvůj postoj považovali za přepjaty a nerozvážný - a zároveň je mezi nimi mnoho lidí uvažujících prakticky. A to, co není nečestné a nese výsledky, těžko může být už z praktických důvodů odmítнуto jako jedna z možných metod. Proto si myslím, že jsi naše společné usilování posunul zase o kousek dál.

Upřímně Tvoje

Petruska Šustrová

Bechyně 18.dubna 1989

*****

*****

*****

Východoevropská informační agentura londýnskému informačnímu fóru KBSE

Dne 23.dubna 1989 se měly v Bratislavě sejít maďarská a československá redakce Východoevropské informační agentury, aby, kromě jiného, formulovaly dopis londýnskemu informačnímu fóru KESE.

Toto setkání čs.policie znemožnila, protože čs.pracovníky VIA zadržela a vyvezla z Bratislavы. Podrobnosti o tomto zásahu uvádime v přiložené zprávě čs.redakce VIA.

Protestujeme proti zásahu čs.úřadů a považujeme jej za porušení bodů 34 a 40 kapitoly nazvané 'Spolupráce v humanitárních a dalsích oblastech' Závěrečného dokumentu vídeňské následné scúzky KESE. Žádáme, aby informační fórum toto naše stanovisko posoudilo.

Bomníváme se, že je třeba vyjasnit postavení nezávislých publikačních aktivit v naší části Evropy. Proto Vám navrhujeme, aby informační fórum nově definovalo pojem novináře. Aby byla zajistěna svoboda vyhledávání informací a přístupu k nim v smyslu bodu 40 zmíněné kapitoly vídeňského dokumentu, je třeba za novináře nadále považovat toho, kdo působí jednotlivě, ve skupině, kdo zastupuje instituci či organizaci a ve smyslu bodu 34 zmíněné kapitoly získává, vlastní, reprodukuje a rozšiřuje jakékoli informace a informační materiály.

V. Budapešti, Moskvě, Praze a Varšavě dne 25.dubna 1989

Geza Buda; Tamara Kaluginová; Aleksandr Podrabinák; Petr Pospíchal; Petr Uhí; Jan Urban; Robert Bogdański; Jarosław Broda; Barbara Hrybaczová; Mirosław Jasinski; Robert Kozak; Wojciech Maziarski; Anna Morawiecka; Tomasz Piękalski; Danuta Wińska

Přílohy:

1. Zpráva VIA Praha z 24.dubna 1989

Dne 23.dubna se mělo konat v Bratislavě jednání mezi čs.pracovníky VIA a jejich maďarskými kolegy a spolupracovníky. Redaktori VIA Petr Pospíchal, Petr Uhí a Jan Urban, kteří přijeli do Bratislavы vlakem, byli v 11.10 hod. zadrženi na hlavní nádraží pracovníky Státní bezpečnosti z Prahy a Bratislavы. Ti je převezli do budovy Sb na trídě Februárového vilažstva, kde jim odmítli objasnit své nezákonné pocínání a pozadovali vysvětlení jejich návštěvy Bratislavы. Redaktori VIA jim žádne vysvětlení nepodali a stěžovali si na jejich postup, který je porušením nejen mezinárodních dohod o lidských právech, ale i čs. ustavy, zaručující svobodu pomybu a pobytu. Pracovníci Sb u všech provedli nezákonné osobní prohlídky. Odňali přítom některé písemnosti, Petru Uhlovi dokonce fotokopii článku francouzského tydeníku l'Etudiant, který pojednával o mládežnickém hnutí v Maďarsku; odmítli jím přítom vydat potvrzení o očebrání písemnosti. K Petru Pospíchalovi se chvalili pracovníci Sb arrogancí, uráželi ho a vysmívali se mu. Po zhruba dvou hodinách zadržování v budově Sb ho pracovníci Sb převezli asi 30 km za Bratislavu do hraničního pásma mezi obce Zohor a Stupavu, kde ho vysadili na silnici. Jana Urbana zavezli na Moravu do Boskovic (odkud není přímo spojení do Prahy) a Petra Uhla posadili v Bratislavě na rychlík do Prahy. Z maďarských účastníků setkání registrovala Sb čtyři, a to Julianu Mátraiovou, Gábora Szelenyiho a Zsuzsu Szeleniovou ze Svazu mladých demokratů FIDESZ a dr.Györgye Andrásse Kakuká z Výboru pro právní ochranu. Byli v Bratislavě sledováni, iegitimováni a nezákrytě fotografováni.

2. Body 34 a 40 kapitoly 'Spolupráce v humanitárních a dalších oblastech' Závěrečného dokumentu vídeňské schůzky KBSE

Z bodu 34: [Účastnické státy]...budou...dovolovat jednotlivým osobám, institucím a organizacím při respektování práv duševního vlastnictví včetně autorského práva, aby získávaly, vlastnily, reprodukovaly a rozšiřovaly jakékoli informační materiály. Z bodu 40: [Účastnické státy] budou zajišťovat, aby novináři, včetně těch, kteří zastupují sdělovací prostředky jiných účastnických států, mohli při výkonu své činnosti svobodně hledat přístup k veřejným i soukromým zdrojům informací a udržovat kontakty s nimi...

3. Sdělení VIA z 20.12.1988

Po několika měsících pravidelné práce jsme se my, nezávislí novináři ze zemí východní Evropy, rozhodli vyhlásit Východoevropskou informační agenturu [VIA], nezávislou na státních orgánech našich zemí. Naše agentura nyní působí v SSSR, Československu, Maďarsku a Polsku. Základním cílem agentury je rozšiřování informací o událostech, k nimž dochází v našich zemích. Informace VIA poskytujeme všem, kteří o ně projevují zájem, především však nezávislým vydavatelským iniciativám. Doufáme, že se k nám zanedlouho připojí i kolegové z dalších zemí východní Evropy. (Podpisy)

*****

*****

*****

V samizdatu nově vyšlo...

Lidové noviny č.4, duben 1989, 24 str.

Rozhovor s V.Havlem; článek Kdo smí usilovat o mír aneb slepá ulička bezpráví (o činnosti NMS a procesu s H.Marvanovou a T.Dvořákem); F.Horský: Konečně pravda o Katynu; další podpisy pod iniciativou kulturních pracovníků.

Ekologický bulletin č.9, leden 1989, 51 stran

Úvaha Ivana Dejmala O umění neposlouchat, co se říká; Aleš Šulc: Co se děje s naší krajinou?; Petr Kužvart: K případu Sněžka; vyhláška NVP o opatřeních při nepříznivých meteorologických situacích; V.Subrt: Dusičnany v potravě.

Ekologický bulletin č.10, únor 1989, 40 stran

Úvaha Petra Křivky Chemie na zahrádce?; dopis občanů k výstavbě vodních děl na Dunaji; V.Subrt: Radon v obytných domech; žaloby proti jaderným elektrárnám; informace z Polska.

Informační zpravodaj č.1, Čs.helsinský výbor, 25 stran

Ustavující prohlášení ČSHV z 5.11.1988 se jmény a adresami všech členů; stanovisko k zákonům opatřením k ochraně veřejného pořádku; informace o činnosti Mezinárodní helsinské federace; stanovisko ČSHV a MHF k odsouzení V.Havla. Na titulní straně jsou adresy tří členů výboru, jimž je možno zasílat dopisy, námitky a připomínky k otázkám lidských práv:

Jiří Hájek (předseda ČSHV), Kosatcová 11, 100 00 Praha 10

Ladislav Lis, Šiškova 1228, 182 00 Praha 8

Václav Malý, Nad pomníkem 2, 152 00 Praha 5

Křesťanské obzory č.8 /ročník II./, 15.4.1989, 27 stran.

Článek Márii Komárové o návštěvě kardinála J.Tomka v Košicích; článek A.Navrátila o vzniku a šíření Spolku katolických laiků 'Pokoj na zemi'; dojmy ze soudního přešličení s J.Němcem a P.Dudrem.

Dekret 'Apostolicam activitatem' o apoštolátu laiků; knihovna Křesťanských obzorů sv.6, 17 stran

Brněnský informační bulletin NMS č.2/1989, 5 stran

Rozhodnutí ONV Brno I; adresy nových moravských aktivistů NMS-IDS.

Diskuse č.75, květen 1989; 30 stran

Závěrečná řeč T.Hradílka u soudu, článek Jaroslava Procházky; úvahy o programu Zdislava Sulce a Vlastimily Tesařové

Pěna - nezávislý společensko-politický výběr ze sovětského tisku, 68 stran

Výběr obsahuje mj.volební program A.Sacharova a rozhovor s A.Siňavským.

Obzeh, duben 1989, 120 stran

Reportáž redaktorky časopisu Index on Censorship Sally Lairdové o zmařeném sympoziu Československo 88; anonymní výhrůžný dopis L. Vaculíkovi a jeho dopis ministrovi vnitra; verše Petra Placáka.

Zprávy HOS, č.2, duben 1989, 8 stran

Komentar R. Battěka Probuzená společnost; HOS k návrhu na udělení Nobelovy ceny V. Havlovi; závěrečná řeč T. Hradíka před přerovským soudem; korespondence slovenské skupiny HOS s Výborem čs. veřejnosti.

Výroky v Parlamentu...

Mezinárodní dokumenty o lidských právech a humanitárních otázkách, Praha 1989, 96 stran, náklad 150 000 výtisků, cena 7 Kčs

Obsahuje Všeobecnou deklaraci lidských práv, oba mezinárodní pakty o lidských právech i s opčním protokolem a výňatky ze Závěrečného aktu z Helsinek, Výsledného dokumentu z Madridu a Závěrečného dokumentu z Vídni; výňatky se týkají lidských práv a humanitárních otázek.

*****

*****

*****

Frácké zprávy

K situaci politických vězňů

Miroslav Srámk, odsouzený na jeden měsíc nepodmíněně za účast na shromázdění 19.1. na Václavském náměstí, nastoupil tento trest 24.4. Místo výkonu trestu nám není známo.

Jiří Majmon vykonává dvouměsíční trest za účast na bratislavské manifestaci v Novém Sídli u Lokte (PSČ 357 34) a při normálním průběhu jeho trest skončí 24. května t.r.

Jana Petrová je vězněna ve Všechnách u Chomutova, její adresa je J.P., nar. 16.9.1966, NVÚ Všechny, 430 01 Chomutov 1. Pracuje na výrobě stykačů a ve výkonu trestu nemá větších problémů. Při návštěvě jí bylo povoleno, aby převzala učebnici angličtiny. Casopisy a dopisy, které jí budou zaslány, ji při budou předány, nebudou-li obsahovat nevhodné informace. Sama však může psát jen rodičům příslušníkům. Při normálním průběhu skončí Janě Petrově trest 16.10.1989, polovina trestu uplyne 2.6., ona sama však nechce podat žádost o podmíněné propuštění.

Ota Veveřka, nar. 27.8.1965, vykonává trest ve Vinařicích, adresa PS 1 NO [znamená 'nástupní oddělení', po zařazení bude upřesněno], 273 07 Vinařice u Kladna. Podle posledních zpráv byl kázeňsky potrestán zákazem přijetí balíčku. (Na dvojikilogramový balíček je jinak právo jednou za půl roku.) Jeho trest při normálním průběhu skončí 16.1.1990. Ota Veveřka není v dobrém zdravotním stavu, trpí vředovou chorobou žaludku.

Ve špatném zdravotním stavu, zvláště po psychické stránce, je další politický vězeň hájený VONS, ing. Petr Hauptmann, který si odpykává trest za údajné vyzvedáčství v trvání 10 let v jednom z nejhezčích vězení v Mirkovicích u Liberce. Je vězněn od 12.9.1983 a všechny dosavadní pokusy dosáhnout revize jeho případu byly marné. Petr Hauptmann je 44 lety, má manželku a dvě děti.

Koncem března provedli pracovníci ONV úplny soupis majetku Petra Cibulky v jeho brněnském bytě. U bytu nechali vyměnit zámek a byt zapečetili. Je to zřejmě příprava na konfiskaci majetku. Petr Cibulka je již přes půl raku ve vazbě a konec vyšetřování není v dohledu. Mezinárodní helsinská federace přijala 23.4. na svém varšavském valném shromázdění rezoluci, v níž se dožaduje nejen propuštění Petra Cibulky na svobodu a zastavení jeho trestního stíhání, nybrž i navrácení Cibulkova archivu nahrávek nonkonformní hudby a dalších materiálů, který představuje unikátní kulturní hodnotu. Solidarita s Petrem Cibulkou stále není dostatečně široká. Projevuje se to i v tom, že dostává málo dopisů, ačkoliv jako obviněný ve vazbě je oprávněn přijímat dopisy od kohokoliv, nejen od příbuzných. Připomínáme proto jeho adresu: P.C., nar. 27.10.1950, pošt.úř. 37, 601 29 Brno.

Uvádíme také vězenkou adresu Čuňase: František Stárek, nar. 1.12.1959, PS 62, 500 61 Hradec Králové. Obviněným jsou zpravidla doručovány i zasláné časopisy.

V tr.veči proti F.Stárkovi pokračují výslechy svědků, po uplynutí dvouměsíční lhůty k vyšetřování byla lhůta o měsíc prodloužena, stejně tak byla prodloužena - pravděpodobně do 23.5. - vazba. Iva Vojtková, obviněná v téže tr.veči, je nadále stíhána na svobodě.

Připomínáme, že VONS hájí nyní 11 vězňů, uvězněných od října 1988. Jmenovitě to jsou Petr Cibulka, Ivan Jirous, Tomáš Dvořák, Hana Marvanová, Václav Havel, Jana Petrová, Ota Veverka, František Stárek, Slávek Popelka, Jiří Fajmon a Miroslav Srámek. Dále hájí - po propuštění Jiřího Boháče a Kamila Petrovického z výkonu trestu - tři vězni, kteří jsou žalárováni již delší dobu: ing.Petr Hauptanna, Antonína Pernického a Jiřího Wolfa, jemuž 17.5.1989 skončí šestiletý [!] trest. Kromě toho registruje VONS případy pěti politických vězňů, odsouzených za údajné vyzvědačství, o jejichž vině jsou pochybnosti. Jde o Josefa Römera, Františka Veise, Viktora Dederu, Ondřeje Hocha a občana NDR Michaela Kellera. VONS hájí i několik desítek osob, které jsou trestně stíhány na svobodě nebo proti nimž nebylo ukončeno trestní řízení.

*

Stanislav Devátý na svobodě

Dne 14.4. byl po třicetidenní hladovce propuštěn z vazby Stanislav Devátý. Během hladovky přijímal pouze vodu, posledních 10 dní i vitamíny. Zhubl o 15 kg. Při hladovce si zlomil jedno zebro, a to následkem pádu ze slabosti. V den propuštění z vazby byl převezen do civilní nemocnice v Gottwaldově, kde byl hospitalizován do 19.4. Trestní stíhání proti němu pokračuje, jsou vyslychaní svědci. Dne 21.4. mělo pokračovat soudní jednání pracovného právního sporu, v němž S.Devátý žaluje JZD Slušovice o neplatnost výpovědi z pracovního poměru. Jednání však soud odročil.

*

Setkání a akce nezávislých skupin

Dne 16.4. rozvinuli čtyři aktivisté Nezávislého mírového sdružení z Liberce Martin Vlasák, Vladimír Malena, Michaela Mayerová a Leoš Mayer u budovy libereckého soudu transparent s nápisem Měsíc solidarity s politickými vězni. K budově položili květiny se zapálenými svíčkami. Po třech minutách byli zadrženi a odvezeni na oddělení SNB. Zde jim příslušníci SNB sdělili, že jejich jednání bude posuzováno buď jako přečin nebo jako přestupek; oficiální postup však nebyl zahájen. Po několika hodinách byli propuštěni.

Dne 15.4. obsadily četné policejní síly středočeské městečko Kostelec nad Černými lesy, kde se měl konat první sjezd Mírového klubu Johna Lennona, jehož před aktivista Ota Veverka je vězení. Šedesát pozvánek pro členy MKJL bylo zabaveno při poštovní přepravě, takže se z pozvaných téměř nikdo nedostavil. Obyvatelstvo městečka bylo místním rozhlasem varováno před skupinou protispoločenských živlů, která se při chystá do městečka proniknout.

Dne 17.4. se chystali členové NMS, MKJL a Výboru na obranu mírových aktivistů uspořádat na Staroměstském náměstí v Praze manifestaci za propuštění mírových aktivistů z vězení. Vyhlásili onoho dne veřejnou hladovku, s níž chtěli seznámit spoluobčany. Dříve však, než stačili rozvinout transparent se slovy 'Hladovka za vězněné mírové aktivisty', byli dva z nich - Alice Svobodová a Jiří Štencl - zadrženi a ostatní byli rozehnáni. Oba zadržení byli propuštěni ve večerních hodinách. Zástupci tří iniciativ, Jaroslav Kolafa, Luboš Vydra a Jiří Pavláček uvědomili o veřejné hladovce dopisem prezidenta republiky.

Dne 23.4. se v Pardubicích setkali mluvčí Charty 77 Tomáš Uradílek a Saša Vondra s několika signatáři a stoupenci Charty 77 z Východočeského kraje. Tříhodinová diskuse byla určitou náhradou za větší setkání převd 14 dní, které rozehnala StB. Při setkání se projednávaly otázky veřejných manifestací, nových zákonnych opatření, užší vzájemné spolupráce s informovaností apod.

Dne 22.4. se konalo v Plzni Západocheské fórum nezávislých iniciativ. Zúčastnilc se ho asi čtyřicet lidí, policie nezasáhla. Dne 20.4. však policie vtrhla do jednoho plzeňského bytu, kde byly instalovány obrazy, připravené k nezávislé výstavě, jejíž vernisáž, plánovaná na 22.4., tím byla zmárena. Jedna osoba byla krátce zadržena.

Několik nezávislých kulturních akcí se uskutečnilo na Moravě. V Olomouci byl dne 10.4. uvedena hra Václava Havla Audience, kterou nastudovalo olomoucké Experimentální divadlo a uvedlo ji v učňovském klubu. Na hradě Sovinci s 15.4. konala výstava nezávislých výtvarníků, která byla spojena s ekologickým seminářem, věnovaným převážně otázce záchrany řeky Pálavy. Další výstava výtvarníků, kteří ještě neměli příležitost veřejně vystavovat, se měla konat koncem dubna v Uničově.

*

Petr Uhl versus Rudé právo

Dne 17.4. pokračovalo u obvodního soudu pro Prahu I. jednání ve sporu Petr Uhl pro Zdeňku Hořenimu, šéfredaktorovi Rudého práva. Petr Uhl se žalobou domáhá tiskové opravy článku z června m.r. 'Avanturista z tzv. Čtvrté internacionály'. V článku se mj. uvádělo, že byl v roce 1969 zapleten do příprav k teroristickým a násilným činům. Autor článku, Jaroslav Kojzar, byl již podruhé přítomen v soudní síni mezi veřejností. Soud, jehož senátu předsedá JUDr. Jan Vyklický, jednání opět odložil, zřejmě proto, aby mohl být slyšen další svědek, jehož předvolání dal k úvaze právní zástupce Zdeňka Hořeního JUDr. František Orlovský. Soud má v dalším řízení zjistit, zda se Petr Uhl v r. 1969 podílel na myšlence násilného ovládnutí čs. rozhlasu a odvysílání protivládního prohlášení, jak to o něm napsalo Rudé právo. Z vyjádření k žalobnímu návrhu, které předložil dr. Orlovský, plyne, že základ této myšlenky pochází od Jana Palacha, který krátce před svou smrtí předal Akademické radě studentské na filozofické fakultě písemný návrh na uspořádání masové studentské manifestace na Václavském náměstí; podle Palachova návrhu by se část studentů mohla odebrat do rozhlasu a přečíst tam své prohlášení. V případě, že by tam nebyli vpuštěni, měli tam vniknout násilím. Petr Uhl popírá, že on sám by někdy s někým o tomto záměru hovořil. V trestním spise z let 1969-1971, dokumentujícím Uhlovovo trestní stíhání pro jeho činnost v Hnutí revoluční mládeže, není žádný podklad pro toto tvrzení Jaroslava Kojzara, který jinak z tohoto spisu (stále tajného) bohatě čerpal. Soudní jednání má pokračovat dne 15.5. od 9 hodin v jednací síni č. 101 v I. patře soudní budovy na Ovocném trhu č. 14 v Praze 1.

*

Z činnosti Čs.helsinského výboru - ČSHV

Dne 10.4. vydal ČSHV prohlášení, v němž požaduje, aby Československo odstranilo 'zákonodárné a správní překážky, jež jsou neslučitelné s ustanoveními dokumentů KESE'. Než je odstranění, mělo by být zvláštním zákonem stanoveno, že čs. zákonné normy mají platnost jen potud, pokud jsou v souladu s mezinárodními pakty a dokumenty KBSE, podle nichž mají být vykládány.

ČSHV vydal již 20.2.1989 tzv. Bílou knihu, která byla v samizdatu rozšířena až koncem dubna. Jde o 64stránkovou zprávu, nazvanou Palachův tyden. Obsahuje dokumenty o shromážděních na Václavském náměstí a o událostech ve Vsetíně a svědectví a informace o zadržených a dalších represích.

V březnu vydal ČSHV 37stránkovou situační zprávu o stavu lidských práv v Československu v r. 1988. Týká se výkonu shromažďovacího práva a práva na svobodu projevu, politických vězňů, situace církvi a náboženské svobody, svobody pohybu, pobytu uvnitř státu a výjezdu ze země a práva na návrat do země, dále pak práva na práci a konečně situace v kulturní oblasti. Některé údaje mají přesah do roku 1989. ČSHV vypracovala tuto zprávu pro Mezinárodní helsinkou federaci lidských práv, aby byla předložena na konferenci o lidských právech, která se v rámci KBSE má konat koncem května a začátkem června v Paříži.

Dne 20.4. znemožnily čs. pohraniční orgány Michaeli Dymáčkovi, Jiřímu Hájkovi, Zdeňkovi Jičínskému a Radimu Paloušovi, aby pokračovali v cestě vlakem do Varšavy; na hraničním přechodu v Petrovicích u Karviné jim odebrali bez vysvětlení cestovní pasy. Čtyřčlenná delegace ČSHV cestovala do Varšavy na valné shromáždění MHF. Protest proti tomuto omezování podali čtyři postižení, čs. helsinský výbor i MHF. Informaci o připravených referátech čs. delegátů podal ve Varšavě František Janouch, který žije trvale ve Švédsku. Také předseda sovětského helsinského výboru Lev Timofejev nesměl opustit SSSR, jménem sovětského výboru promluvil Jurij Orlov,

žijící ve Vídni. Valné schromáždění MHF potvrdilo řádné členství čs. a polského helsinského výboru v této federaci. Přijalo také jako svůj dokument protest polské redakce VIA proti zásahu StB vůči čs.a maďarským redaktorům VIA v Bratislavě a rezoluci ve prospěch Petra Cibulky (viz výše).

Oficiální Výbor čs.veřejnosti pro lidská práva a humanitární spolupráci pořádal 27.4.seminář. Původně na něj zval i členy ČSHV - jako soukromé osoby, nikoliv jako zástupce ČSHV. Dříve než se ČSHV vyjádřil, zde takové pozvání jeho členové příjmou, oznámili zástupci Výboru čs.veřejnosti, že pozvání ruší, protože přítomnost členů ČSHV by mohla být příčinou případného policejního znepokojovalení semináře. V diskusi mezi zástupci obou výborů se ukázalo, že Výbor čs.veřejnosti, jemuž předsedá prof.Zdeněk Dienstbier, není ochoten bezvýhradně respektovat princip 26 Závěrečného dokumentu vídeňské schůzky. Podle tohoto principu respektují účastnické státy právo jednotlivých osob sledovat plnění ustanovení dokumentů KBSE a sdružovat se za tím účelem s jinými; tento princip také zaručuje usnadňování přímých kontaktů mezi takovými osobami, institucemi a organizacemi jak v rámci státu tak i v mezinárodním měřítku. Výbor čs.veřejnosti váže respektování tohoto principu na blíže nespecifikovanou legálnost a loajálnost osob a skupin, které sledují, jak jsou plněny dokumenty KBSE. Nedávné prohlášení prof.Dienstbiera v Rudém právu, podle něhož jeho výbor nejedná s nezávislými iniciativami vzhledem k jejich 'nelegálnosti', se ostatně stalo terčem kritiky i Demokratické iniciativy, která v dopise z 25.4.Výboru čs.veřejnosti vytýká, že svou činnost orientuje proti ustanovením Závěrečného dokumentu vídeňské schůzky.

ČSHV chtěl pořádat 30.dubna v Kulturním domě na Smíchově své vlastní fórum, na nějž zval zástupce nezávislých iniciativ i oficiálních institucí. Fórum bylo z technických příčin přeloženo na 14.květen, místo bude oznámeno dodatečně. Má se zabývat otázkami Závěrečného dokumentu vídeňské schůzky, čs.právním řádem a problematikou lidských práv.

*

K výročí Pavla Wonky a Jaromíra Šavrda

Dne 26.4.uplynul rok od tragické smrti Pavla Wonky. U jeho hrobu byly usporádány tři pietní akty. Dne 23.4. se zde konal první vzpomínkový akt za účasti mluvčího Charty 77 Tomáše Hradílka. Dne 26.4.položilo asi 25 jeho přátel na hrob věnec a nad hrobecm přečetl úryvek z Pavlova eseje jeho bratr Jiří. Dne 28.4. se konala ve vrchlabském kostele zádušní mše za Pavla Wonku, část účastníků navštívila poté jeho hrob. Při všech pietních aktech byla přítomna StB, která zvláště 23. a 26.4.sledovala a legitimovala přítomné. Vzpomínkový akt za Pavla Wonku se konal také 26.4.na pražském Staroměstském náměstí, kde asi 25 občanů položilo k pomníku Jana Husa věnec s nápisem 'Pavel Wonka - pravda neumírá'. Policie předvedla jednu osobu. Ve Východočeském kraji drželo 24 občanů dne 26.4.hladovku. Vzpomínkový akt v Chomutově zmařila Státní bezpečnost.

Zádušní mše za Jaromíra Šavrda se koná dne 7.5. v 9 hodin v kostele sv.Petra a Pavla v Ostravě-Vítkovicích. K prvnímu výročí tohoto spisovatele, signatáře Charty 77 a politického vězně posledních let chystají jeho přátele vzpomínková setkání.

DI, ČD a MKJL k 1.máji

Demokratická iniciativa se v svém prohlášení k 1.máji, vydaném dne 20.4., vyslovuje pro odborový pluralismus a odborovou samosprávu. Základem budoucích svobodných odborů se mají stát odborově zaměřené nezávislé aktivity. Proto chce DI ještě do letosního 1.máje ustavit skupinu pro odborovou práci, která ve spolupráci s dalšími skupinami a jednotlivci bude usilovat o obnovu odborového hnutí v naší zemi.

V ostře formulovaném prvnajovém prohlášení Českých dětí se mj.uvádí: "Jelikož současné vedení prakticky postavilo [...] zákon jakékoliv formy občanského protestu [...], chceme se s transparenty požádat o propuštění [...] politických vězňů zúčastnit prvnajového průvodu."

Mírový klub Johna Lennona připomíná ve svém prohlášení k 1.máji žalárování jednoho ze zakladatelů MKJL Oty Veverky. "První máj je jenom další řízenou oslavou, která se nekoná z vůle občanů", uvádí se v prohlášení. Aktivisté MKJL nicméně mohou v průvodu vyjádřit své občanské postoje např.hesly 'Svobodu politickým vězňům!', 'První máj s občanskými iniciativami', 'MKJL zdraví spoluobčany: Dejme šanci svobodě!' Prohlášení MKJL podepsali Jiříma Chromy a Jiří Pavliček.